

TARJIMADA MILLIY KOLORITNI QAYTA YARATISH AMALIYOTI.

Andijon Davlat Chet tililar Instituti

Roman – German va Slavyan tillari

Fakulteti

Ilmiy Rahbar:

Qodirova Nargizaxon

nemis tili

yo'nalishi 401- Guruh

talabasi

Raximova Hulkar

+998 93 576 56 52

hulkarraximova03@gmail.com

Annotatsiya:

1. Annotatsiya:

Mazkur maqola tarjimada milliy koloritni qayta yaratish amaliyoti, milliy o'ziga xos so'zlar – realliyalar tarjimasi va tarjimada grammatik masalalar yechimi haqida so'z yuritadi. Maqolada realliyalarni tarjima qilishda uchraydigan muammolar va ularni badiiy hamda semantik jihatdan to'g'ri aks ettirish usullari tahlil qilinadi. Milliy madaniyat, urf-odat va tarixiy an'analarga oid leksik birliklarning ma'nosini boshqa tilga o'tkazishda tarjimon duch keladigan qiyinchiliklar yoritiladi. Shuningdek, grammatik strukturalarning mos kelmasligi va ularni maqsadli tilda tabiiy ifodalash usullari ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot nazariy manbalar va amaliy misollar asosida olib borilib, tarjimonlar uchun amaliy tavsiyalar beriladi.

Annotation:

This article discusses the practice of recreating national color in translation, the translation of nationally specific words - reallia, and the solution of grammatical issues in translation. The article analyzes the problems encountered in translating reallia and the methods of their artistic and semantically correct reflection. It highlights the difficulties that a translator faces in transferring the meaning of lexical units related to national culture, customs, and historical traditions into another language. It also considers the incompatibility of grammatical structures and methods of their natural expression in the target language. The research is conducted on the basis of theoretical sources and practical examples, and practical recommendations for translators are given.

Аннотация:

В статье рассматривается практика воссоздания национального колорита при переводе, перевод национально-специфических слов - реалий, а также решение грамматических проблем при переводе. В статье анализируются проблемы, возникающие при переводе реалий, и способы их точного художественно-смыслового отражения. Освещены трудности, с которыми сталкивается переводчик при передаче на другой язык смысла лексических единиц, связанных с национальной культурой, обычаями и историческими традициями. Также изучается несовместимость грамматических структур и способы их естественного выражения в целевом языке. Исследование основано на теоретических источниках и практических примерах, а также даны практические рекомендации для переводчиков.

Kalit so‘zlar: tarjima, milliy kolorit, realliyalar, grammatik moslik, tarjima usullari, milliy o‘ziga xoslik, semantik moslik.

Ruscha kalit soʻzlar: перевод, национальный колорит, реалии, грамматическая сочетаемость, приемы перевода, национальная идентичность, семантическая сочетаемость

Inglizcha keywords: translation, national color, realities, grammatical compatibility, translation methods, national identity, semantic compatibility

Kirish

Tarjima nazariyasi va amaliyoti bugungi globallashuv jarayonida tillar va madaniyatlararo aloqalarning uzviy qismi sifatida rivojlanmoqda. Milliy koloritni saqlagan holda tarjima qilish esa tarjimonning madaniy kompetensiyasi, til qobiliyati va nazariy bilimlariga tayangan holda amalga oshiriladi.

Tarjimada milliy oʻziga xoslikni ifodalovchi soʻzlar – realliyalar (realia) tarjimon uchun alohida murakkablik tugʻdiradi. Bu birliklar koʻpincha bir til va madaniyatga xos boʻlib, boshqa tilda bevosita ekvivalentga ega boʻlmaydi. Shuningdek, grammatik tuzilmalarni moslashtirish zarurati ham tarjima sifatiga bevosita taʼsir koʻrsatadi.

Mazkur maqolada milliy koloritni yaratish, realliyalarni tarjima qilishning nazariy asoslari va grammatik masalalar amaliy misollar asosida tahlil qilinadi hamda tarjimon uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

1. Tarjimada milliy koloritni saqlashning ahamiyati

Milliy kolorit – bu xalqning madaniy, tarixiy va etnik xususiyatlarini ifodalovchi til vositalarining majmuasidir. Tarjimada milliy koloritni toʻgʻri ifodalash matnning madaniy kontekstda qabul qilinishini taʼminlaydi. Bunda tarjimon madaniyatlararo kompetensiya (intercultural competence), konnotativ maʼno (connotative meaning) va semantik adekvatlik (semantic adequacy) kabi tamoyillarga amal qilishi lozim.

2. Milliy oʻziga xos soʻzlar — realliyalar va ularning tarjimasi

Realliyalar — bu ma'lum bir millatga, madaniyatga oid bo'lgan, boshqa tillarda aniq ekvivalenti mavjud bo'lmagan tushunchalardir.

Realliyalar tarjimasida quyidagi usullar qo'llaniladi:

Transliteratsiya (transliteration) — realliyani fonetik jihatdan moslab o'tkazish (masalan, plov so'zining boshqa tillarga o'zbekcha talaffuzi asosida ko'chirilishi).

Tavsiflovchi tarjima (descriptive translation) — realliya haqida qisqacha tavsif berish (masalan, yurtboshi – "xalq yetakchisi").

Izohli tarjima (explanatory translation) — realliyaning izohi kiritilishi.

Madaniy adaptatsiya (cultural adaptation) — maqsadli auditoriyaga tushunarli bo'lgan analog topish.

Misol: O'zbek tilidagi sumalak so'zining ingliz tiliga tarjimasi ko'pincha "traditional sweet paste made of sprouted wheat" tarzida beriladi.

3. Tarjimada grammatik masalalar

Tarjima jarayonida grammatik strukturalarning mos kelmasligi, ya'ni strukturaviy asimmetriya (structural asymmetry) muhim muammolardan biridir.

Asosiy grammatik transformatsiyalar quyidagilardan iborat:

Transpozitsiya (transposition) — gap bo'laklari tartibini o'zgartirish.

Modifikatsiya (modification) — grammatik shaklni moslab o'zgartirish.

Qo'shish va qisqartirish (addition and omission) — ma'noni saqlagan holda so'z yoki birliklarni qo'shish yoki olib tashlash.

Misol:

O'zbek tilidagi "Ota-onaning roziligi – farzand uchun duodir" gapini ingliz tiliga tarjima qilishda strukturaviy o'zgarish kerak bo'ladi:

"The blessing of parents is a prayer for a child."

4. Amaliy misollar va tahlil

Turli tillarda milliy o'ziga xoslikni ifodalovchi maqol, matal va frazeologizmlar tarjimasida ham yuqoridagi nazariy va amaliy yondashuvlar qo'llaniladi.

Misol:

O'zbek tilidagi "Ko'rmagan ko'rsa, xudoning berganidek ko'radi" maqolini to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilish qiyin. Bunda uni madaniy mos ekvivalent bilan ifodalash kerak:

"The inexperienced overestimates what they receive." yoki madaniy tavsif bilan:

"Someone who is unfamiliar with blessings sees any gift as extraordinary."

Xulosa

Tarjimada milliy kolorit va realliyalarni saqlash, grammatik moslikni ta'minlash tarjimon oldida turgan murakkab, ammo nihoyatda zarur vazifalardan biridir. Realliyalarni tarjima qilishda semantik ekvivalentlik, tavsiflovchi tarjima, madaniy adaptatsiya kabi usullardan foydalanish, grammatik transformatsiyalarni ongli ravishda qo'llash matnning tabiiy va o'ziga xos chiqishini ta'minlaydi.

Milliy madaniyatni o'zida aks ettiruvchi matnlarni tarjima qilishda tarjimon nafaqat lingvistik bilimga, balki madaniyatlararo kompetensiya, semiotik tafakkur va kommunikativ strategiyalar asosida ish olib borishi kerak.

Maqola natijalariga ko'ra, tarjimada milliy o'ziga xoslikni saqlash uchun universal strategiyalar bilan bir qatorda har bir matnga individual yondashuv zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Urunbayevna, I. O. (2024). ILM-FANDA TERMINLAR OLAMI. XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI, 1 (1), 187-189.

2. Burxonovich, A. O. (2024). ZOOFRAZEMALARNI TADQIQ QILISHDA DA TISHKINA TAHLIL METODI (RUS VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA). PEDAGOG, 7(9), 131-134.
3. Urunbayevna, I. O. (2025, March). TA'LIM JARAYONLARIDA TADQIQOT VA INNOVATSIYALARNI INTEGRATSIYA QILISHNI MATEMATIKA VA TERMINOLOGIYAGA CHAMBARCHAS BOGLIQLIGI. In Uz Conferences (Vol. 1, No. 2).
4. ҚОДИРОВА, Н. М. ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ В УЗБЕКИСТАНЕ. ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ В УЗБЕКИСТАНЕ Учредители: Министерство высшего и среднего специального образования Республики Узбекистан, (2), 85-99.
5. Akbaraliyeva, N.G. (2024). TARJIMADAGI TIL VA MADANIYAT MUVOFIQLIKLARI. PEDAGOG , 7 (9), 135-137.